

Jaar- verslag 2022

© SANDRA GREEUW

www.np-zuidkennemerland.nl

  [nationaalparkzuidkennemerland](#)

Inhoudsopgave

Voorwoord

3

Inleiding

4

Natuurbehoud en
-ontwikkeling &
cultuurhistorie

5

Toekomstbestendig
Nationaal Park
Zuid-Kennemerland

7

Recreatie

9

Communicatie en
Educatie

13

Vrijwilligers

19

Bestuurlijke
organisatie

20

Bijlagen

21

DUINLANDSCHAP © RUUD MAASKANT

Voorwoord

Met dit verslag legt de Stichting Nationaal Park Zuid-Kennemerland verantwoording af over haar functioneren in het jaar 2022, de keuzes die zijn gemaakt en de activiteiten die zijn uitgevoerd. Dit verslag is zowel bedoeld voor formele externe verantwoording, als voor de informatieverstrekking aan belanghebbenden en belangstellenden.

Gelukkig waren in 2022 de coronamaatregelen grotendeels opgeheven waardoor er, na een periode van intensieve druk van bezoekers op ons Nationaal Park, meer balans kwam. Doordat winkels en andere gelegenheden open waren, ontstond er meer spreiding van mensen over diverse locaties. Dat neemt niet weg dat er de afgelopen periode een enorme impuls was voor de natuur.

Het stichtingsbestuur bestond in 2022 uit de heer Cees Roem (voorzitter), wethouder van Bloemendaal de heer Henk Wijkhuisen (vicevoorzitter), mevrouw Sjaket van Wesemael, directeur natuur en recreatie bij PWN (penningmeester) en mevrouw Sandra Greeuw (secretaris). Mevrouw Sandra Scheffer was werkzaam als notulist ten behoeve van de vergaderingen van het Overleg Orgaan (OO).

Ook in 2022 was de komst van de Formule 1 naar Zandvoort een evenement waarbij het stichtingsbestuur zich faciliterend heeft opgesteld. Zij heeft de leden van het Overleg Orgaan zo goed mogelijk voorzien van informatie afkomstig van de organisatie van de Dutch Grand Prix zonder zelf een pro of contra standpunt in te nemen.

Gedurende het hele jaar heeft de voorzitter ons park vertegenwoordigd bij bijeenkomsten van het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) alsmede in zijn bestuurlijke relatie naar semi-publieke organisaties (zoals ProRail), gemeenten en de provincie Noord-Holland.

Tot slot heeft onze voorzitter, de heer Cees Roem, na vier jaar (statutair) voorzitterschap aangegeven niet voor een vervolgtermijn te opteren. Zijn functie zal per 1 januari 2023 worden ingevuld door mevrouw Annette Baerveldt uit Velsen. Het bestuur heeft dank geuit voor de inzet van de heer Roem om Nationaal Park Zuid-Kennemerland te vertegenwoordigen en op de kaart te zetten.

Namens de Stichting en haar bestuur,
Overveen, december 2022,

Drs. C. Roem MBA
Voorzitter

1.

Inleiding

Nationaal Park Zuid-Kennemerland omvat het duingebied tussen IJmuiden en Zandvoort en wordt aan de oostkant begrensd door de binnenduinrand waarin enkele cultuurhistorisch waardevolle landgoederen liggen. De totale oppervlakte bedraagt zo'n 3.700 ha.

In Nationaal Park Zuid-Kennemerland werken verschillende partijen samen: de gemeenten Bloemendaal, Zandvoort, Velsen en Haarlem, de beheerders PWN, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de provincie Noord-Holland, IVN Natuureducatie en particuliere landgoedeigenaren. De partners werken samen aan de uitvoering van een meerjarig beleidsplan ('Beheer en Ontwikkelplan 2014-2024') en het projectplan 'Op weg naar toekomstbestendig Nationaal Park Zuid-Kennemerland 2021-2024'.

Nationaal Park Zuid-Kennemerland is één van de 21 Nationale Parken in Nederland. De Nationale Parken zijn aangewezen door het Rijk en vertellen gezamenlijk het verhaal van de Nederlandse natuur. De vier hoofddoelstellingen zijn: bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap, natuurgerichte recreatie, communicatie & educatie en onderzoek.

De financiering, de organisatiestructuur en de benoeming van de onafhankelijke voorzitter zijn de verantwoordelijkheid van de Stichting Ondersteuning Overlegorgaan Nationaal Park Zuid-Kennemerland. De provincie Noord-Holland heeft besloten Nationaal Park Zuid-Kennemerland jaarlijks financieel te steunen.

Landelijke ontwikkelingen Nationale Parken

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft samen met provincies, terreinbeheerders, groene partners en nieuwe partijen uit het bedrijfsleven in 2015 het 'Programma Nationale Parken' opgesteld. De ambitie daarvan is onder andere om van de afzonderlijke Nationale Parken samen een sterk merk te maken, waarin ieder zijn eigen positie inneemt.

In 2020 heeft Nationaal Park Zuid-Kennemerland bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een projectplan ingediend: 'Op weg naar toekomstbestendig Nationaal Park Zuid-Kennemerland'. Half december 2020 heeft RVO namens het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hiervoor een meerjarige subsidie toegekend. Van 2021 tot 2024 werken de partners van Nationaal Park Zuid-Kennemerland het projectplan verder uit. Hiervoor is een projectleider aangetrokken en er zijn er goede vorderingen gemaakt met de projecten uit het projectplan.

2.

Natuurbehoud en -ontwikkeling & cultuurhistorie

INFORMATIEMIDDAG OP MODELBOERDERIJ ELSWOUT © CHRISTINE MEEUWSEN

Elswout

Het college van de gemeente Bloemendaal heeft in september 2022 positief besloten over het principe-verzoek van Staatsbosbeheer over Elswout. In het principeverzoek heeft Staatsbosbeheer de grote lijnen van de toekomstplannen voor Elswout geschetst en aan de gemeente gevraagd om medewerking te verlenen aan het wijzigen van de bestemming van enkele (leegstaande) gebouwen. Met het positieve besluit gaat Staatsbosbeheer verder met de plannen om de toekomst van Elswout met zijn unieke natuurwaarden, markante geschiedenis en cultuurhistorische parels voor de lange termijn veilig te stellen. 2023 staat in het teken van het aanvragen van vergunningen en wijzigingen van de bestemming van onder andere de modelboerderij, poortgebouw en koetshuizen.

In november organiseerde Staatsbosbeheer een goed bezochte middag in de Modelboerderij waar burens, betrokkenen en bezoekers verder geïnformeerd zijn over de plannen en verduurzaming van de gebouwen.

De grote betrokkenheid van de omgeving bij Elswout bleek wel uit het grote aantal aanmeldingen voor de in 2023 te starten gebruikersgroep. Deze groep gaat meedenken en praten over de toekomst van Elswout; leden denken en praten mee over zaken als beheer, natuurwaarden, recreatie en toegankelijkheid. Ook werd er flink gehoor gegeven aan de oproep voor vrijwilligers voor het nieuwe clean-team op Elswout.

Op de nieuwe website www.buitenplaatselswout.nl is alles rondom het project op Elswout te vinden.

Crowdfunding voor folly's Elswout

Eind 2021 is Staatsbosbeheer gestart met een crowdfunding voor het herstel van folly's op Buitenplaats Elswout. Veel bezoekers en liefhebbers van Elswout hebben sindsdien aan het project bijgedragen. In het najaar van 2022 kon een aannemer daarom beginnen met het herstel van de eerste folly, 'de theekepel'. In het voorjaar van 2023 wordt verdergegaan met herstel van deze folly. Het project gaat ook het komende

jaar door en zo wil Staatsbosbeheer alle folly's van de buitenplaats herstellen:

www.buitenfond.nl/crowdfunding/projecten/project/Folly_s_Buitenplaats_Elswout

Kennemerstrand

Afgelopen jaar is er door de Vrienden van het Kennemerstrand weer hard gewerkt om de natuur in het duingebied rond het Kennemermeer in IJmuiden goed te beheren. Er zijn diverse natuurwerkdagen georganiseerd in het vroege voorjaar en in het najaar. De vrijwilligers zijn druk bezig geweest met het afvoeren van het maaisel uit de vochtige duinvalleien en de droge duinen. De werkzaamheden zijn ondersteund door Ekogrön en Landschap Noord-Holland: zij hebben het grotere maaiwerk uitgevoerd. Ook zijn door vrijwilligers toegangshekken gerepareerd en met de gemeente Velsen zijn afspraken gemaakt over het beheer van de wandelpaden en de (beperkte) toegankelijkheid van het gebied voor honden.

De werkzaamheden konden worden uitgevoerd met financiële steun van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en Landschap Noord-Holland. Het resultaat van de werkzaamheden is in het voorjaar goed te zien (en te horen) met het geknor van de rugstreeppad en bloeiende ratelaar, honingorchis, moeraswespenorchis, teer guichelheil, knopbies en tientallen andere bijzondere plantensoorten.

Kostverlorenpark

In het winterseizoen 2022/2023 zijn, in samenwerking met de gebruikers van het Kostverlorenpark in Zandvoort, diverse werkzaamheden uitgevoerd in het kader van natuurbeheer:

- Het verwijderen van rimpelroos, mahonie en Amerikaanse vogelkers;
- Het dunnen van bosopslag en verwijderen van boomstronken;
- Het maaien van open plekken en bermen van paden.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd op verschillende dagen in het winterseizoen. Diverse gebruikers van het Kostverlorenpark hebben geholpen bij het opruimen van snoeiwerk en maaisel. Met de gebruikers van het Kostverlorenpark zijn afspraken gemaakt om het natuurbeheer de komende jaren voort te zetten.

Natuurherstel

Amerikaanse vogelkers, mahonie en cotoneaster zijn nog steeds niet helemaal weg, maar er is weer een flinke slag gemaakt in de gebieden van Natuurmonumenten. De woekerende struiken bedreigen de kenmerkende duinsoorten en verminderen de biodiversiteit. Door het hele gebied worden jonge struiken weggehaald met de steekschop of een minikraantje. Op plekken waar er veel bij elkaar staan, wordt het groter aangepakt: daar wordt geplagd. Plannen voor 2023 zijn verder uitgewerkt.

3.

Toekomstbestendig Nationaal Park

KONIKPAARDEN © SANDRA GREEUW

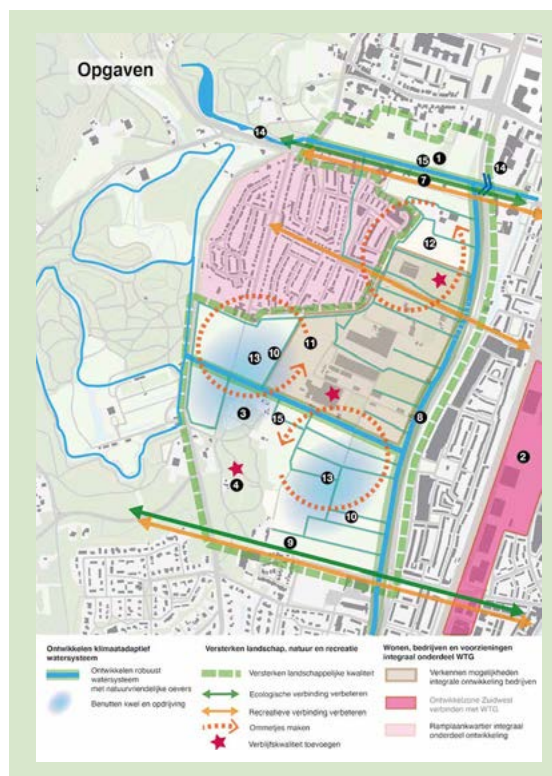
Een sterkere verbinding met de omgeving

Vanuit Nationaal Park Zuid-Kennemerland zetten we in op versterking van het landschap in de omgeving: hiermee neemt de kwaliteit van het gebied als geheel toe. We zetten in op verbetering van de kwaliteit voor cultuurhistorie, recreatie, landbouw, natuur, water en klimaatadaptatie. De kwaliteit van de woon-omgeving voor de bewoners rond Nationaal Park Zuid-Kennemerland wordt hierdoor verbeterd.

Westelijk Tuinbouwgebied Haarlem

Dit gebied ligt tussen het Nationaal Park en de stad Haarlem. Het vormt de overgang van de duinen en Elswout naar de stad en is een groen, open gebied met land- en tuinbouw, moestuinen en natuur-gebieden.

Afgelopen jaar zijn samen met overheden, beheerders en gebruikers van het gebied de opgaven voor de toekomst verkend. Het gaat om opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, recreatie, voedselproductie,

SCHEMATISCHE WEERGAVE OPGAVEN WTG

natuur, landschap en cultuurhistorie. Dit is verwoord in een visuele rapportage. Het komende jaar willen de partijen graag de volgende stap zetten en samen met het gebied een concreet inrichtingsplan maken en realiseren.

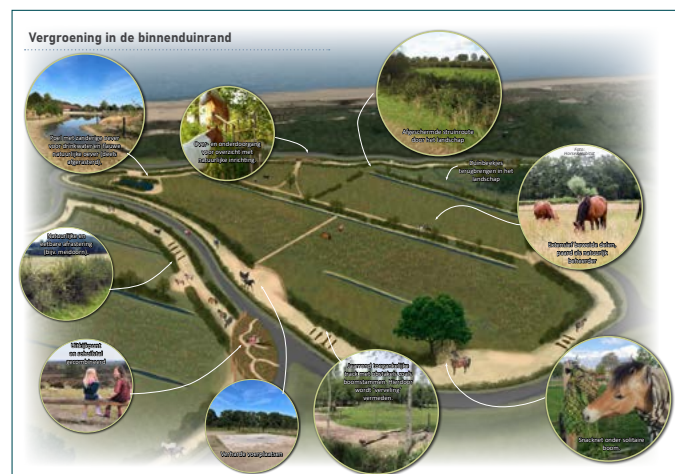
Groene Verbinding Nationaal Park Zuid-Kennemerland – Spaarnwoude

Dit gebied betreft het groene landschap tussen het Nationaal Park en het recreatiegebied Spaarnwoude, tussen Haarlem-Noord en IJmuiden. Het gebied is de overgang tussen de duinen, de binnenduinrand en de polders. Het gaat om een versnipperd landschap met een veelheid aan functies en veel infrastructuur.

Samen met overheden en beheerders is een analyse van het landschap gemaakt en is een verkenning van de opgaven uitgevoerd. Het groene landschap behoeft versterking, recreatie vanuit de wijken behoort beter te worden gefaciliteerd en het gebied moet klimaatadaptiever worden ingericht. Het gebied biedt tevens kansen voor versterking en verduurzaming van de agrarische bedrijfsmodellen. Komend jaar willen de partijen deze opgaven met het gebied uitwerken tot een concreet actieplan.

Vergroening paardenhouderij

Dit jaar is met de partners van het Nationaal Park een studie uitgevoerd naar de manier waarop paardenhouderijen in de binnenduinrand op een natuurlijker manier ingericht en beheerd kunnen worden. Op zo'n manier dat het zowel voor het landschap als voor de paarden een goed resultaat oplevert. De studiefase is afgerond met een inspirerende brochure. Er wordt gezocht naar een paardenhouderij in de binnenduinrand waar een pilot kan worden uitgevoerd.

BROCHURE VERGROENING PAARDENHOUDERIJEN

VERKENNING VERBINDING NATIONAAL PARK ZUID-KENNERLAND – SPAARNWOUDE

4. Recreatie

RECREANTEN EN SCHOTSE HOOGLANDERS BIJ OOSTERPLAS © SANDRA GREEUW

Bezoekersmanagement

In 2022 hebben we veel aandacht besteed aan bezoekersmanagement. Wat is bezoekersmanagement eigenlijk? Heel letterlijk is dat bezoekersstromen sturen en geleiden. We hebben dit nodig in het Nationaal Park omdat het hier vaak zo druk is dat de natuur eronder lijdt en dat mensen het als erg druk of te druk ervaren.

Het Nationaal Park heeft zelf onderzoek gedaan naar de versturende effecten van recreatie op natuur en kon laten zien dat in een derde van het gebied broedvogels verstoord worden door recreatie. Ook Provincie Noord-Holland heeft voor natuur- en recreatiegebieden in beeld gebracht hoe het zit met vraag een aanbod voor buitenrecreatie. De conclusie uit deze studie is dat er een groot tekort is aan recreatieruimte in de provincie en dat de bestaande gebieden alle recreatie opvangen. Zo'n 70 procent van die gebieden is nu te druk.

De tien partners van het Nationaal Park hebben drie keer een werksessie gehad om knelpunten en kansen in kaart te brengen. Uitkomst is dat het Nationaal Park

de drukte niet alleen kan oplossen. Als een van de belangrijkste kansen zien de partners van het Nationaal Park het beter spreiden van buitenrecreatie over alle groengebieden in de regio.

Regionaal bezoekersmanagement

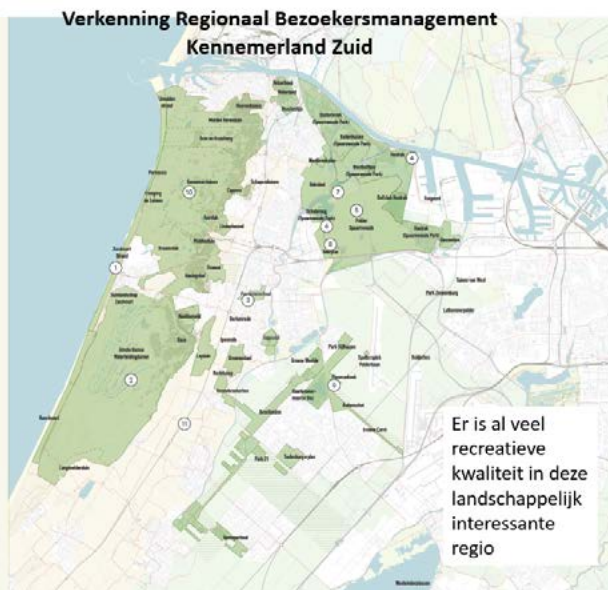
Met de subsidie van het ministerie van LNV om het Nationaal Park toekomstbestendig te maken en beter te verbinden met de omgeving was ook geld gereserveerd om met de regio een proces van bezoekersmanagement te starten. Het Nationaal Park heeft hiertoe een plan van aanpak opgesteld en ondersteuning gevraagd bij de Provincie om zo met een onafhankelijke partij dit proces te starten. Twee adviesbureaus ondersteunen het proces: Bureau Smartland en Bureau Buiten.

Voor de zomer zijn zij begonnen met het interviewen van alle betrokken partijen en in het najaar zijn drie werksessies gehouden. De grote recreatieaanbieders en de gemeenten die liggen in de regio Zuid-Kennemerland zijn uitgenodigd voor dit proces omdat zij er samen verantwoordelijk voor zijn dat de bewoners dicht bij huis fijn kunnen recreëren. Nagenoeg

Deelnemers NPZK:
 PWN
 Provincie
 NM
 SBB
 Velsen
 Bloemendaal
 Haarlem
 Zandvoort
 Duinbehoud
 Lokale natuurgroepen

Deelnemers regio:
 Haarlemmermeer
 Heemstede
 Waternet
 Spaarnwoude

Acties
 1. Analyse regio
 2. Opgaven
 3. Perspectieven
 4. Nwe recr. ruimte
 5. Balans: zonering
 6. Kwaliteit: leefstijl
 7. Kansen

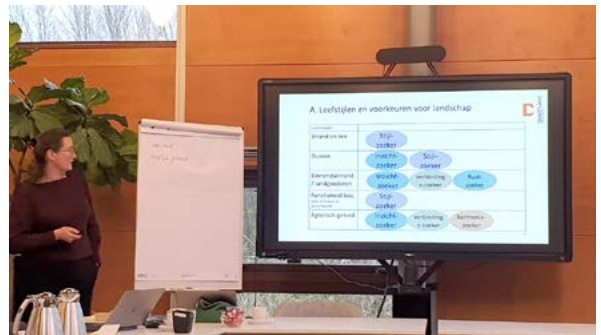
alle partijen hebben steeds hun inbreng geleverd. Voor het eerst keken we structureel over onze grenzen heen en bouwden we aan een beeld over het functioneren en verbeteren van recreatie in de regio. We hebben een analyse gemaakt, gezamenlijke opgaven geformuleerd en handelingsperspectieven beschreven en deze enigszins uitgewerkt. In het voorjaar van 2023 ronden we de eerste fase af met een mooi rapport waar ook onze wensbeelden, maatregelen en kansen in zijn beschreven. Belangrijk in onze regio zijn meer recreatieteruimte tot stand brengen, in een aantal gebieden de balans tussen natuur en recreatie verbeteren, werken aan kwaliteit en aanbod en met meer kracht agenderen van recreatie op de politieke agenda.

Zoneringsonderzoek

Naast het in beeld brengen van het functioneren van recreatie is het in deze drukke regio ook van belang dat er voldoende rust en ruimte is voor natuur. Het regionaal bezoekersmanagement levert een eerste opzet voor een regionale recreatiezonering. Belangrijk is dat er in deze zonering ook kansrijke plekken worden aangewezen waar verstoringgevoelige dieren voldoende rust en ruimte hebben om te leven. Zo is eind 2022 de vraag gesteld aan SOVON om een natuurzoneringsonderzoek te doen voor de hele regio Zuid-Kennemerland. De voorbereidingen zijn gestart en in 2023 worden de resultaten verwacht. Er is een begeleidingsgroep opgestart om vanuit de verschillende gebieden en disciplines mee te werken aan dit onderzoek.

Hoger onderwijs

Vanuit het Nationaal Park is er altijd veel belangstelling om studenten van Hogeschool Inholland in Haarlem en van Wageningen University & Research de gelegen-

WERKSESSIE REGIONAAL BEZOEKERSMANAGEMENT © MARIEKE KUIPERS

heid te geven het Nationaal Park en het beheer ervan beter te leren kennen om vanuit daar te komen tot een interessant studieonderwerp. In 2022 zijn door het Nationaal Park twee groepen toerisme-studenten van Haarlem Citylab (onderdeel van de Hogeschool) begeleid op het thema managen van drukte in het Nationaal Park. Via de methode van Design Thinking zochten zij naar tools om hieraan bij te dragen. Beide groepen hebben aan een gelijke oplossing gewerkt, namelijk het in overleg met gebruikers ontwikkelen van een app danwel website om bezoekers beter te informeren en te geleiden.

Vanuit Wageningen University & Research was er een aanbod dat 8 groepen van 5 studenten Landschaps-architectuur & Planning 8 weken met een belangrijk thema van het Nationaal Park aan de slag konden. Deze kans heeft het Nationaal Park niet laten liggen en óók deze studenten hebben we de problematiek van de drukte voorgelegd met het verzoek te helpen bij het ontwikkelen van de identiteit van acht hoofdentrees van het Nationaal Park. Dit vanuit het idee dat het interessant is om na te gaan of hoofdentrees in het Nationaal Park zo verschillend zijn van elkaar dat we hiermee ook bezoekersstromen zouden kunnen sturen. Het was behoorlijk professioneel waar de studenten mee kwamen: een onderbouwd en uitgewerkt plan, een management-samenvatting en gespreksposter. Natuurlijk moesten ze hun werk ook presenteren aan mensen van het Park. Interessante ideeën die naar voren werden gebracht waren: **a)** een groene sport-corridor ontwikkelen waar sporten voorrang heeft, **b)** alleen nog wandelen en niet meer fietsen in het Nationaal Park en meer fietsmogelijkheden buiten het Nationaal Park creëren, **c)** stoppen met auto-denken, parkeerplaatsen verkleinen en natuur van maken, **d)** ontwikkelen van een witte-fietsenplan of Nationaal Park buslijn langs het Park, **e)** meer ruimte voor de kust (ook voor recreatie) door een zandmotor aan te leggen en **f)** meer ruimte voor bijzondere natuurbeleving door de wisenten ook in de Kennemerduinen te laten grazen.

DRUKTE BIJ DE OOSTERPLAS © SANDRA GREUW

WERKBEZOEK NATUURZONERING VELUWE © MARIEKE KUIPERS

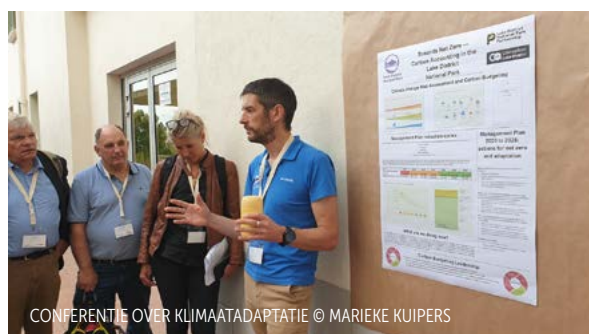
Congressen

Nationaal Park Zuid-Kennemerland werkt samen met de andere Nederlandse Nationale Parken in Stichting Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP). De secretaris heeft in 2022 de coördinatorenoverleggen bijgewoond, waarbij alle coördinatoren of secretarissen van de Nationale Parken (en die in oprichting) kennis uitwisselen. De voorzitter zit in het Algemeen Bestuur van het SNP en heeft deze vergaderingen bijgewoond. Daarnaast hebben de secretaris en de voorzitter verschillende leernetwerken en bijeenkomsten bezocht die door het SNP en/of het Nationale Parken Bureau werden georganiseerd.

Nationaal Park Zuid-Kennemerland is lid van de EUROPARC Federation, een organisatie van alle nationale parken in Europa om de samenwerking van de parken onderling te vergroten en om de belangen van de nationale parken en natuur in het algemeen in Europa (Brussel) te behartigen. In 2022 heeft Nationaal Park Zuid-Kennemerland deelgenomen aan twee internationale conferenties. De eerste was in mei in Oostenrijk met als thema 'communicatie in de 21^e eeuw', de tweede vond plaats in oktober in Frankrijk en had als thema klimaatadaptatie. De voorzitter en de secretaris van het Nationaal Park zijn er geweest en enkele medewerkers van PWN (zelf ook lid van EUROPARC).

Het was een zeer inspirerende conferentie midden in de actualiteit van klimaatverandering. Belangrijke ideeën die hier zijn opgehaald zijn dat door klimaatverandering heel andere habitats kunnen gaan voorkomen in de Nationale Parken. Hoe gaan we hiermee om, voldoet de huidige beschrijving en methodiek van habitattypen straks nog wel? Om klimaatneutraal te zijn in 2050 zullen we ook moeten werken aan klimaatneutrale Nationale Parken. In Groot-Brittannië is men daar al heel ver mee en streeft men naar CO₂-zero Parken in 2050. Ook het recreatieverkeer naar en van de natuurgebieden moet er dan aan geloven. Om gebruik te kunnen maken van klimaatfondsen hebben Nationale Parken in Schotland zich verenigd en zij maken gezamenlijk aanspraak op dit fonds om oude, ontwaterde veengebieden opnieuw levend te maken ten gunste van het watermanagement van de regio en drinkwaterwinning.

Voor de zomervakantie was er nog een studiereis Bezoekersmanagement georganiseerd door Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen naar de Veluwe. Hier hebben twee PWN'ers aan meegedaan. De provincie Gelderland heeft voor de Veluwe een nieuwe natuurzonering laten ontwikkelen en samen met vele stakeholders zoals gemeenten en ondernemers is hier een nieuwe recreatiezonering van gemaakt. We hebben Ontvangstpoorten bezocht, de heringerichte Posbank waar drukte is gereguleerd, en

CONFERENTIE OVER KLIMAATADAPTATIE © MARIEKE KUIPERS

STUDIEREIS POSBANK © MARIEKE KUIPERS

kennisgemaakt met een nieuwe aanpak van gedragsverandering. Het idee voor het natuurzoneringsonderzoek komt voort uit deze studiereis. En ook de regio-deal die een deel van de Veluwe had ontwikkeld en als subsidie had verkregen, inspireerde ons om dit ook voor onze regio voor te stellen.

En natuurlijk hebben we meegedaan met het symposium van Provincie Noord-Holland in november over recreatie en toerisme in onze mooie provincie.

Nieuw sportbeleid Middenduin

Al een aantal jaar kampte Staatsbosbeheer met het vraagstuk of sporten in groepsverband in Middenduin nog wenselijk was. Tijdens corona bleek de overlast van grote groepen sportclubs op natuur en andere bezoekers dusdanig groot, dat er iets móest gebeuren. Staatsbosbeheer stimuleert het bewegen en sporten in haar natuurgebieden, dat helpt immers om gezond en fit te blijven. Het sporten op Middenduin helemaal verbieden is daarom voor Staatsbosbeheer niet wenselijk. Begin 2022 heeft Staatsbosbeheer gewerkt aan een gedragscode voor sporters, die in de zomer is ingevoerd. Alle sportclubs die gebruik willen blijven maken van Middenduin hebben de gedragscode inmiddels ondertekend en ze dragen een pasje bij zich. Een aantal gedragscode zijn: niet sporten in een groep met meer dan tien deelnemers, niet roepen of schreeuwen en niet gebruikmaken van bankjes en bruggen voor oefeningen. Als alternatief voor dat laatste plaatst Staatsbosbeheer binnenkort een simpel sportattribuut bij de ingang.

Kinderen de natuur in

Natuurmonumenten heeft in de herfstvakantie een Wilde Buitendag georganiseerd voor gezinnen met kinderen van 4-12 jaar. Er waren allerlei opdrachten die te maken hebben met 'boswachter worden', en dan toegespitst op het duingebied. Bijvoorbeeld een parcours (behendigheid buiten wegen en paden), sporen herkennen en dieren speuren. Aan het eind kregen de deelnemers een boswachtersdiploma. De Wilde Buitendag is een landelijk concept vanuit OERRR, het jeugdprogramma van Natuurmonumenten. Door kinderen op jonge leeftijd al mooie herinneringen aan de natuur op te laten bouwen, groeit de liefde voor de natuur.

5. Communicatie en Educatie

Inleiding

Het begin van 2022 was de laatste periode met beperkende maatregelen vanwege de coronapandemie. De bezoekers hebben tijdens de pandemie de natuur, rust en ruimte van ons Nationaal Park nog meer leren waarderen. Veel mensen weten het park te vinden, zowel bewoners uit de directe omgeving als dagjesmensen en vakantiegangers waarderen de unieke kwaliteiten.

Verbinding met de omgeving

Het beleid om meer verbinding te zoeken met omliggende groengebieden is voortgezet. Voor een toekomstbestendig Nationaal Park is het belangrijk dat de bezoekersdruk lager wordt. We wijzen bezoekers uit de regio op alternatieve plekken om te recreëren en te sporten, zoals Spaarnwoude. Een betere spreiding van recreatie en toerisme zijn van belang voor de vitaliteit en de leefbaarheid van de regio. Partners, vrijwilligers en ondernemers werken samen om bezoekers optimaal van natuur en cultuurhistorie te laten genieten. Het denken over (duurzaam) toerisme is de laatste jaren sterk aan het veranderen: er wordt gezocht

naar een balans tussen toerisme en kwaliteit van de leefomgeving. Via communicatie en educatie streven we naar meer bewustwording van deze balans en het bieden van een laagdrempelig alternatief handelingsperspectief.

Drukke en einde van corona

Met communicatie- en educatiemiddelen hebben we een bijdrage geleverd aan het in goede banen leiden van de aanhoudende drukte en de hierdoor ondervonden overlast. Met de ervaringen van het vorige jaar lukte het goed om snel en adequaat te reageren op veranderingen in de (afnemende) coronamaatregelen. Net als vorig jaar was er een goede samenwerking met de communicatieafdeling van de veiligheidsregio en de omliggende gemeenten.

Met het opheffen van beperkende coronamaatregelen kwamen de schoolreisjes, excursies en buitenlessen weer goed op gang. De bezoekfrequentie aan het Nationaal Park bleef op hetzelfde niveau als 2021, ook nadat de coronamaatregelen waren gestopt.

Dit betekende vaak overvolle parkeerplaatsen, files en drukke wandel- en fietspaden. De "Blijf jij op het pad, dan blijf ik op mijn nest"-campagne, de brandpreventiecampagne en de Schemercampagne waren dan ook gericht op regulering van de bezoekers en minder op het aantrekken van nieuwe bezoekers. Ook de speelse aandacht voor zwerfval via de zwerfafval-bingokaart speelde in op het beperken van overlast door bezoekers.

Online media

Het aantal websitebezoekers van www.np-zuidkennemerland.nl was op jaarbasis ongeveer 190.000. Een flinke daling van zo'n 60.000 bezoekers ten opzichte van vorig jaar. In het pré-coronajaar 2019 was het aantal bezoekers ongeveer 150.000. We vermoeden dat de pandemie in 2020 en 2021 voor een piek heeft gezorgd en dat we in 2022 weer de geleidelijke stijging van bezoekersaantallen zien van vóór corona.

De exposure van Nationaal Park Zuid-Kennemerland is via pers, Instagram en Facebook toegenomen ten opzichte van 2021. De interactie (likes & delen) via de verschillende kanalen wordt ook nog steeds groter. Via de hashtag #npzk_doormijnlens hebben meer dan duizend mensen gereageerd en een aantal hebben foto's van hun bezoek aan het Nationaal Park gedeeld.

We ondersteunen de partners van Nationaal Park Zuid-Kennemerland op communicatief vlak bij (burger)initiatieven, natuurwerkdagen, het informeren en werven van deelnemers voor beleavings- en vrijwilligersactiviteiten. Dit deden wij in 2022 onder meer

door viermaal een activiteitenflyer uit te brengen, door de website van Nationaal Park Zuid-Kennemerland te vullen en te onderhouden, social media in te zetten en frequent een frisse en actuele nieuwsbrief uit te brengen, vooral in aanloop naar de vakantieperiodes aangevuld met korte, actuele nieuwsflitsen.

Persberichten

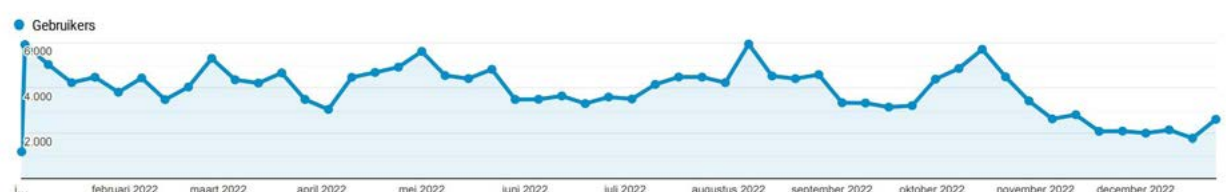
Er zijn diverse persberichten uitgestuurd naar lokale media over campagnes en activiteiten in het park. Deze werden goed opgepikt door de lokale (online) media, zowel digitaal als op print.

Nieuwsbrief

Het aantal ontvangers van de nieuwsbrief stabiliseert op ongeveer 1.880 ontvangers. Vergeleken met voorgaande jaren is de openrate redelijk stabiel: deze schommelt rond de 50 procent met een clickrate rond de 10 procent. De nieuwsbrief wordt goed bekeken: ook op de berichten onderaan de nieuwsbrief wordt geklikt.

Bezoekerscentrum De Kennemerduinen

Bezoekerscentrum De Kennemerduinen is het duurzame centrum voor voorlichting, educatie en recreatie van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Deze is met name gericht op de directe omgeving en bewoners van Zuid-Kennemerland. Het bezoekerscentrum is zes dagen per week geopend en in de schoolvakanties zeven dagen. Door middel van activiteiten, excursies en evenementen moedigen we mensen aan zich te verwonderen over de natuur. In 2022 bezochten zo'n 225.000 mensen het bezoekerscentrum (lockdown tot en met maart).

BEZOEKERSAANTALLEN WEBSITE 2022

Activiteit*	Activiteiten 2022	Aantal deelnemers 2022
Schoolexcursies (max 30 kinderen)	29	741
Schoolreisjes (max 100 kinderen)	5	
Activiteiten en excursies Bezoekerscentrum	156	2.382
Activiteiten en excursies partners NPZK	27	379
Groepen (bedrijven e.d.)	28	589
Fietsverhuur	1270	1270

* Lockdown t/m maart 2022

Het bezoekerscentrum is in 2013 volgens de meest duurzame normen gebouwd en kreeg daarvoor het BREAAAM-certificaat Excellent. Voor de bedrijfsvoering is in 2022 wederom Green Key Gold behaald.

Verbouwing

Tijdens de lockdowns in 2021 zijn de presentatieruimte en de winkel van het bezoekerscentrum helemaal vernieuwd. In 2022 is een aanpassing gedaan in de akoestiek, waardoor het niet meer galmt.

Na de verbouwing van de publieksruimte van het bezoekerscentrum in 2021 zijn nieuwe ontwerpen gemaakt voor de horeca en zalen. Dit om ervoor te zorgen dat de grotere bezoekersaantallen goed kunnen worden ontvangen. De ontwerpen zijn klaar en de verbouwing staat voor 2023 gepland.

Tentoonstellingen

De vaste tentoonstelling is tijdens de verbouwing in 2021 helemaal vernieuwd en wordt nog steeds enthousiast ontvangen door jong en oud. Voor tijdelijke tentoonstellingen is een aparte presentatieruimte gecreëerd die naar behoefte kan worden afgesloten, zodat bezoekers geen hinder ondervinden van de wisselingen.

Vanuit PWN is de tijdelijke tentoonstelling *Spechten op de Fiets* ontwikkeld, over biomimicry. Deze tijdelijke tentoonstelling is geopend in oktober 2021 en zal doorlopen tot april 2023. Er is veel aandacht voor geweest in de media, zoals in *Haarlems Dagblad*, *Trouw* en *De Volkskrant*.

Speurtochten en overige producten

Het bezoekerscentrum biedt al jaren een drietal speurtochten aan voor kinderen. Door het succes is dit aanbod in 2022 uitgebreid met twee nieuwe speurtochten: *Spinnetje Spikkel* (6-8 jaar) en de *Slimme Rik Challenges* (6-10 jaar).

Daarnaast zijn in 2022 de volgende producten en diensten ontwikkeld vanuit verschillende programma's:

- Nieuwe folder algemene informatie bezoekerscentrum en aanbod (in drie talen);
- Meerdaagse wandeltocht door regio;
- Wisent in de klas: Boswachter geeft presentatie over wisenten aan groepen 7/8;
- Excursie na-apen: excursie voor kinderen en volwassenen over biomimicry;
- Afvalbingo: Bingokaart om het rapen van zwerfvuil met een grijpstok te stimuleren.

TIJDELIJKE TENTOONSTELLING IN HET BEZOEKERSCENTRUM 'SPECHTEN OP DE FIETS'

INTERIEUR VERBOUWDE BEZOEKERSCENTRUM © AISTE RAKAUSKAITE

NIEUWE KINDERSPEURTOCHT 'SPINNETJE SPIKKEL'

'SLIMME RIK'-CHALLENGES

BEZOEK MINISTER VAN DER WAL,
APRIL 2022 © SANDRA GREEUW

Bezoek minister van der Wal

Begin april is de minister voor Natuur en Stikstof, Christianne van der Wal, op bezoek geweest bij het Nationaal Park. Zij werd ontvangen in het bezoekerscentrum en heeft tijdens een korte wandeling uitleg gekregen over de verschillende kansen en uitdagingen waar het Nationaal Park voor staat. De gedeputeerde Natuur van de Provincie Noord-Holland, Esther Rommel, was ook bij het bezoek aanwezig. Een kort verslag van het bezoek is verschenen in de plaatselijke pers.

Bezoek statenleden provincie Noord-Holland

Eind augustus zijn de Statenleden van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid van de Provincie Noord-Holland op werkbezoek geweest. Dit was op initiatief van het Nationaal Park en is door de Provincie ingebed in hun 'collegetours'. Er waren zo'n 25 mensen van de Provincie aanwezig, inclusief de

gedeputeerde voor Natuur, Esther Rommel en de gedeputeerde voor Recreatie en Toerisme, Ilse Zaal. Na een inhoudelijke inleiding in het bezoekerscentrum zijn tijdens een fietstocht verschillende onderwerpen toegelicht, zoals de stikstofproblematiek en de stuwende duinen. De dag werd afgesloten met een borrel, waar ook verschillende leden van het Overleg Orgaan Nationaal Park Zuid-Kennemerland bij aanwezig waren.

Door het jaar heen hebben we, naast de twee hierboven uitgelichte bezoeken, verschillende partners in het park mogen ontvangen. Zoals Hendrik Oosterveld, council member bij de Europarc Federation, de medewerkers van het Nationale Parken Bureau en de ambtenaren van het ministerie van LNV die zich bezighouden met het Nationale Parken-beleid en het beleid rondom groen in en om de stad.

BEZOEK STATENLEDEN PROVINCIE NOORD-HOLLAND

VERSLAG IN DE KRANT VAN HET BEZOEK VAN MINISTER VAN DER WAL

Beleefweek

In 2022 werd voor de derde keer de Beleefweek georganiseerd. Het thema was "Beleef de magie van de herfst". In de week van 15 tot en met 22 oktober werden bijna 80 activiteiten georganiseerd door partners en gastheren van het park. Paddenstoelenspeurtochten, culinaire fietstochten, wilde herfstcocktails maken en meer; het was een veelzijdig programma dat veel aandacht kreeg in de pers en zeer goed werd bezocht.

Duintuinen

Het duintuinenproject is in 2022 op stoom gekomen. In april werd tijdens het biodiversiteitsweekend een workshop gegeven aan mensen die zelf met een duintuin aan de slag wilden gaan, in mei gevolgd door een tweede workshop door herborist Corina Busman. In de gemeente Bloemendaal is speciale aandacht besteed aan de duintuinen tijdens het biodiversiteitsweekend en werd het gazon voor het gemeentehuis volgens de duintuinprincipes opnieuw ingepland. In september werd tijdens de vrijwilligersdag een workshop over duintuinen gegeven.

Podcast Tierelier

Begin 2022 werd de podcast Tierelier gelanceerd. Tierelier is een samenwerking van IVN Zuid-Kennemerland, de Zandvoortpodcast, Nationaal Park Zuid-Kennemerland en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Bij Tierelier staat de beleving van de natuur in Zuid-Kennemerland centraal. Wekelijks wordt een nieuwe podcast gepubliceerd met nieuws en afwisselend qua thema. In 2022 zijn 40 podcasts uitgebracht, die nog steeds te beluisteren zijn via onder andere Spotify.

Richt je tuin in met inheemse duinplanten

Als de voorjaarszon gaat schijnen, begint het bij tuinliefhebbers te kriebelen. Een goed idee is het om dit seizoen te kiezen voor struiken en bloemen die van nature in de duinen voorkomen.

Arthur de Wiltman

Waarom? Het is de voorjaarszon die de eerste glimlach brengt op je gezicht. Het is de tijd dat de natuur weer tot leven komt. Het is de tijd dat de natuur weer tot leven komt. Het is de tijd dat de natuur weer tot leven komt.

Jam en thee maken van de vruchten van de meidoorn

Nuttig inheemse planten
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Canon Peltolhof van Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Planten in de tuin werken als een groene airco

Natuurschap
Bij elke natuurontwikkeling in de duinen, waaronder Kennemerduinen, is het belangrijk om te zorgen voor een goede balans.

Planten
Planten die van nature voorkomen in de duinen, zoals meidoorn, zijn een goede keuze voor je tuin.

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Natuurschap
Bij elke natuurontwikkeling in de duinen, waaronder Kennemerduinen, is het belangrijk om te zorgen voor een goede balans.

Meidoorn

Meidoorn

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Eureka! Ik wil meer groen in de tuin

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Meidoorn
Meidoorn is een plant die van nature voorkomt in de duinen. Het is een plant die van nature voorkomt in de duinen.

Meidoorn

6. Vrijwilligers

In totaal zijn er 500 vrijwilligers actief in Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Daarvan zijn er ruim 50 actief als gids en 25 aan de balie in het bezoekerscentrum. Verder zijn er heel veel vrijwilligers actief in het natuurbeheer, bij het controleren van de vee-rasters en bij de monitoring van planten en dieren.

De balie- en excursievrijwilligers vervullen een belangrijke rol in het bereiken van de communicatie- en educatiedoelstellingen. Nationaal Park Zuid-Kennemerland verzorgt de bijscholing van de vrijwillige gidsen zodat de kwaliteit van de excursies is gewaarborgd. Het bezoekerscentrum zorgt voor scholing van de balievrijwilligers en borgt daarmee de kwaliteit van de informatieverstrekking zowel bij de ontvangst als telefonisch.

De vrijwilligers die actief zijn op het gebied van communicatie en educatie vormen een diverse groep. Voor hen worden bijeenkomsten georganiseerd waarbij alle actieve vrijwilligers in het Nationaal Park uitgenodigd worden. Die uitnodiging gaat naar het bezoekerscentrum, Natuurmonumenten, Staatsbos-beheer, PWN, IVN Zuid-Kennemerland, de Vogelwerk-groep Zuid-Kennemerland, KNNV, Vrienden van het Kennemerstrand en Copernicus.

Werven, opleiden, binden vrijwilligers

De jaarlijkse vrijwilligersdag vond plaats bij Boerderij Zorgvrij in Spaarnwoude. Het was een geslaagde dag waarbij de vrijwilligers een excursie konden volgen door Landje van Gruijters, er workshops werden gegeven over duintuinen en biomimicry en er volop gelegenheid was om lekker met elkaar bij te praten. Met een opkomst van zo'n 80 vrijwilligers was het een zeer geslaagde dag.

Voor de vrijwillige gidsen en balievrijwilligers organiseren we met enig regelmaat koffiemomenten. Voor de gidsen organiseren we verder inspirerende bijeenkomsten in het groen om hun kennis over het gebied te vergroten (onder meer een stikstofexcursie met de boswachter en WOII fietsexcursie). Ook voor de balievrijwilligers organiseren we leuke en leerzame momenten, soms in het bezoekerscentrum (denk dan aan een inpakworkshop, hoe te handelen bij een teek), soms in het gebied of net erbuiten, ook om hun kennis te vergroten en om de onderlinge band met elkaar te versterken.

Nationaal Park Zuid-Kennemerland heeft in 2022 € 6.000 beschikbaar gehad voor vrijwilligersgroepen die kleine natuurprojecten uitvoeren.

VRIJWILLIGERSDAG BIJ BOERDERIJ ZORGVRIJ © SANDRA GREEUW

7.

Bestuurlijke organisatie

Overlegorgaan

In Nationaal Park Zuid-Kennemerland werken beheerders, overheden, IVN Natuureducatie en particuliere eigenaren samen op het gebied van natuur, recreatie, communicatie & educatie en onderzoek. Het bestuurlijk platform ('Overleg Orgaan') komt minstens drie keer per jaar bijeen om te overleggen over plannen, projecten en financiën. Het Overlegorgaan heeft in 2022 vergaderd op 25 maart, 8 juli en 9 december.

Adviescommissie

Inhoudelijk wordt het Overleg Orgaan bijgestaan door de Adviescommissie. Hierin hebben, naast de organisaties die in het Overleg Orgaan vertegenwoordigd zijn, ook de volgende partijen zitting: Bezoekerscentrum De Kennemerduinen, de natuurverenigingen Zuid-Kennemerland en Stichting Duinbehoud. De Adviescommissie bereidt vergaderingen van het Overlegorgaan voor.

Strategisch Communicatie en Educatieoverleg

Hierin hebben alle boswachters publiek, communicatie en beleving zitting, samen met de Coördinator Communicatie en Educatie, de communicatie-medewerker vanuit IVN Natuureducatie en twee medewerkers van Bezoekerscentrum De Kennemerduinen. Samen dragen zij zorg voor de vaststelling en uitvoering van het jaarplan Strategische Communicatie en Educatie. Zo kan er op een eenduidige manier vanuit verschillende partners vanuit Nationaal Park Zuid-Kennemerland worden gecommuniceerd.

Zij brengen ook verslag uit en adviesvragen in bij de Adviescommissie.

Stichting Ondersteuning Overlegorgaan Nationaal Park Zuid-Kennemerland

De Stichting Ondersteuning Overlegorgaan is in 2006 opgericht om voor het Overleg Orgaan, zelf geen rechtspersoon, financiële handelingen te kunnen verrichten. De Stichting kan subsidies, donaties en andere bijdragen aanvragen en ontvangen ten behoeve van projecten van Nationaal Park Zuid-Kennemerland. De Stichting werkt ondersteunend en op verzoek van het Overleg Orgaan.

De Stichting is financieel eindverantwoordelijk. In het Stichtingsbestuur hebben de volgende personen zitting: de voorzitter van het Overleg Orgaan, een vertegenwoordiger van de gemeenten en een vertegenwoordiger van de terreinbeheerders uit het Overleg Orgaan.

Het Stichtingsbestuur stelt jaarlijks de jaarrekening, bestedingenplannen en accountantscontroles vast.

De volledige samenstelling van Overleg Orgaan, Adviescommissie, Strategisch Communicatie en Educatieoverleg en Stichting Ondersteuning Overleg Orgaan Nationaal Park Zuid-Kennemerland in 2022 is weergegeven in [bijlage 1](#).

Bijlagen

Bijlage 1

Samenstelling Overlegorgaan 2022

Dhr. C. Roem	voorzitter
Mw. S. Greeuw	Nationaal Park Zuid-Kennemerland
Dhr. A. Pander	Natuurmonumenten
Mw. R. Tienkamp	Staatsbosbeheer
Mw. S. van Wesemael	PWN
Mw. M. Holland	PWN
Mw. A. Slettum / Dhr. J. Arkes	Provincie Noord-Holland
Mw. P. Schut	IVN Natuureducatie
Dhr. B. Diepstraten / Dhr. S. Smeets	Gemeente Velsen
Dhr. R. Berkhout	Gemeente Haarlem
Mw. E. Verheij / Dhr. L. Carree	Gemeente Zandvoort
Dhr. H. Wijkhuizen	Gemeente Bloemendaal

Samenstelling Adviescommissie 2022

Mw. M. Holland	PWN
Mw. S. Greeuw	Nationaal Park Zuid-Kennemerland
Mw. M. Kuipers	PWN
Dhr. M. Haas	Natuurmonumenten
Mw. E. Ruigrok	Staatsbosbeheer
Dhr. D. Vonk	Natuurverenigingen Zuid-Kennemerland
Mw. E. Hin	Gemeente Haarlem
Mw. F. Kiemel	Gemeente Bloemendaal
Mw. T. Olivier	Gemeente Velsen
Mw. A. Slettum	Provincie Noord-Holland
Dhr. M. Janssen	Stichting Duinbehoud
Mw. G. Pellinkhof	IVN Natuureducatie

Samenstelling Strategisch Communicatie en Educatie overleg

Mw. G. Pellinkhof	IVN Natuureducatie
Mw. E. Blok	Natuurmonumenten
Mw. S. de Maat	PWN
Dhr. W. Oosterom	PWN
Dhr. R. de Vries	Staatsbosbeheer
Mw. E. Gijzen	Bezoekerscentrum de Kennemerduinen, PWN
Mw. N. Vlam	Bezoekerscentrum de Kennemerduinen, PWN
Mw. S. Thomson	IVN Natuureducatie

Samenstelling bestuur Stichting Ondersteuning Overlegorgaan NPZK 2022

Dhr. C. Roem	voorzitter
Dhr. H. Wijkhuizen	vice-voorzitter
Mw. S. van Wesemael	penningmeester
Mw. S. Greeuw	secretaris

Bijlage 2

Gastheren/Gastvrouwen Nationaal Park in 2022

- Bezoekerscentrum De Kennemerduinen, Overveen
- VVV Zandvoort, Zandvoort
- Duincafé De Kennemerduinen/De Karmeliet, Overveen
- Kraantje Lek, Overveen
- Landgoed Duin & Kruidberg, Santpoort-Noord
- Plattelandscafé de Doofpot, De Zilk
- Strandpaviljoen Beach Inn, IJmuiden aan Zee
- 't Wapen van Kennemerland, Haarlem
- Camping de Duindoorn, IJmuiden aan Zee
- Camping de Lakens, Bloemendaal aan Zee
- Droompark Buitenhuizen, Velsen-Zuid
- Flairbnb, Haarlem
- Landgoed Duin & Kruidberg, Santpoort-Noord
- Curios Bloemendaal aan Zee, Overveen
- Manege Kennemergaarde, Santpoort-Noord
- Manege Rückert, Zandvoort
- Pieter Vermeulen Museum, Driehuis
- Recreatieschap Spaarnwoude
- Ruig-Haarlem, Overveen
- Ruïne van Brederode, Santpoort-Zuid
- Caprera, Bloemendaal
- Fa. Ekogron
- Groenvitaal
- Ecologisch bureau Antje Ehrenburg
- Buitendag
- Goesting Events BV
- Christel Zwemmer, Outdoor Lifecoaching
- Coaching Natuurlijk!
- Dao2change
- Wandel-Bewust
- Marjolein-k
- Hallo Rust
- Loopmeesters.nl
- De Ochtendploeg

Colofon

mei 2023

Coördinatie en tekstredactie:

Sandra Greeuw, secretaris Nationaal Park Zuid-Kennemerland,
Kirsten Dorrestijn, tekstschrijver en Saskia Thomson, IVN Natuureducatie

Teksten:

Cees Roem, Voorzitter Nationaal Park Zuid-Kennemerland
Marieke Kuipers, PWN
Margot Holland, PWN
Sandra Greeuw, secretaris Nationaal Park Zuid-Kennemerland
Anne Voorbergen, Staatsbosbeheer
Christine Meeusen, Staatsbosbeheer
Jowien van der Vegte, Natuurmonumenten
Rob Meijers, IVN Natuureducatie
Marc Janssen, Stichting Duinbehoud

Eindredactie:

Saskia Thomson, IVN Natuureducatie
Sandra Greeuw, secretaris Nationaal Park Zuid-Kennemerland

Opmaak:

Chantal Vansuyt, Inpetto-ontwerp